

Stand van de financiën van Brielle

Overdrachtsdocument van het college van burgemeester en wethouders in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen 2018

Inhoud

Inleiding	3
Reservepositie	3
Algemene reserve.....	4
Alg. risicoreserve	5
Huisvesting onderwijs	5
Beleg 10	6
Overige bestemmingsreserves	6
Financiële kengetallen.....	7
Netto schuldquote.....	7
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.....	8
Solvabiliteitsratio.....	8
Structurele exploitatieruimte.....	9
Kengetal grondexploitatie	9
Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden	10
Exploitatie- en investeringsverwachtingen	11
Inzet reserves ter dekking exploitatie	11
Onderhoud wegen.....	11
Onderhoud groen	11
Kapitaallasten	11
Egalisatiereserve sociale zorg.....	12
Dekking rente-effect wijziging herrubricering gronden	12
Gevolgen WOV	13
Ruimte binnen tarieven.....	14
OZB	14
Verwachte projecten/investeringen	15
Algemene uitkering gemeentefonds (financiële gevolgen regeerakkoord).....	19
Provinciaal toezicht	22
Uitkomsten jaarrekening.....	23
Grondexploitatie	23
Exploitaties/Resultaatverwachting.	25
Bijlagen	26
Bijlage 1: Notitie over de mogelijkheden tot inzet van de reserves	26
Bijlage 2: Kostendekkendheid tarieven	32

Inleiding

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 en de vorming van een nieuw college daarna presenteren wij hierbij de stand van de financiën van Brielle. Een verzameling feiten en aandachtspunten die van belang zijn of kunnen worden voor de komende begrotingen en die tevens inzicht geven in de financiële mogelijkheden voor de uitvoering van nieuwe projecten of beleidsvoornemens en -ontwikkelingen.

Naast dit document komt een tweede deel van deze publicatie waarin we ingaan op de actuele beleidsontwikkelingen en de verwachte toekomst voor onze stad en alsmede de grote politiek-bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen die op ons afkomen.

Wij willen in deze overdrachtsdocumenten onze bestuurlijke opvolgers een handreiking doen.

Samenvattend kan over de financiële positie het volgende worden opgemerkt:

- De algemene reserve is in een aanzienlijk tempo afgenomen en dreigt op afzienbare termijn uitgeput te raken, zeker als daarbij het lijstje met mogelijke toekomstige projecten en investeringen in ogenschouw wordt genomen;
- De structurele exploitatieruimte is gering, een structureel en reel sluitende exploitatie komt slechts tot stand door een (per saldo) structurele onttrekking aan de reserves;
- De thans bekende risico's van de grondexploitatie worden afgedekt door de algemene reserve grondexploitatie en de voorziening verliezen BIE;
- Vanaf 2024 vervalt een belangrijk gedeelte van de dekking uit reserves ten gunste van de exploitatie;
- Het accres in het gemeentefonds op basis van het regeerakkoord geeft, op basis van de berekeningen van de VNG, de komende jaren budgetruimte;
- De overheveling van een groot gedeelte van de integratie-uitkering sociaal domein naar de algemene uitkering zal in 2019 plaatsvinden. De verdeling na deze overheveling is nog niet bekend en geeft dus onzekerheid over de gevolgen voor Brielle. De uitkomsten van de nieuwe verdeling zal in samenhang met de huidige ruimte binnen het budget vragen om het maken van keuzes en afwegingen;
- De woonlasten voor een meerpersoonshuishouden liggen ca. 13% onder het landelijke gemiddelde
- In theorie is er nog € 2 miljoen ruimte in OZB voordat de norm van art. 12 Fwv is bereikt;
- De vorming van de WOV geeft (theoretisch) budgetruimte als gevolg van efficiencyvoordelen; dit wordt gedeeltelijk teniet gedaan door de afschaffing van de koepelvrijstelling voor de BTW;
- Op basis van het onderzoek uit 2011 naar de kostendekkendheid van de tarieven is er budgetruimte te verkrijgen door het verhogen van de tarieven tot kostendekkende bedragen.

Reservepositie

Het beleid van reserves en voorzieningen wordt jaarlijks vastgelegd (cf. artikel 11 van de Financiële Verordening) in de "Nota reserves en voorzieningen" die door de raad wordt vastgesteld. In 2016 zijn er bij de behandeling van deze nota in de commissie bzm vragen gesteld over de mogelijkheden en onmogelijkheden van aanwending van reserves en voorzieningen. Naar aanleiding hiervan is de "Notitie over de mogelijkheden inzet van reserves" opgesteld die als bijlage 1 bij dit stuk is gevoegd.

Op basis van de begroting 2018-2021 (incl. 1° wijziging) wordt de volgende ontwikkelingen van de reservepositie voorzien.

Omschrijving: *	31/12/17	31/12/18	31/12/19	31/12/20	31/12/21
Algemene reserve	27.778	24.674	22.374	20.074	17.774
Alg. risicoreserve	5.200	5.200	5.200	5.200	5.200
Huisvesting onderwijs	24.966	25.498	26.300	27.006	27.802
Beleg 10	7.375	6.408	5.626	4.738	3.802
Overige bestemmingsreserves	56.443	52.091	48.142	44.408	40.703
Subtotaal reserves	121.762	113.871	107.642	101.426	95.281
Voorzieningen	13.826	13.573	7.732	7.875	8.020
Totaal reserves en voorzieningen	135.588	127.444	115.374	109.301	103.301

* Bedragen x €1.000

De algemene reserve is de vrij besteedbare reserve. De overige genoemde reserves hebben een bepaalde door de gemeenteraad aangewezen bestemming.

Over de ontwikkeling van deze reserves kan het volgende worden vermeld.

Algemene reserve

In de notitie over de mogelijkheden tot inzet van de reserves van september 2016 (zie bijlage 1) hebben wij het doel en de bestedingsmogelijkheden van de algemene reserve uiteengezet.

Uit de paragraaf weerstandvermogen bij de programmabegroting blijkt dat de algemene reserve toereikend is tezamen met algemene risicoreserve om de daar geïnventariseerde incidentele risico's en tegenvallers te dekken. Structurele problemen zullen uiteindelijk moeten worden opgelost door het vinden van structurele dekking binnen de lopende begroting. Hierbij kan de vorming van een bestemmingsreserve die bijv. kapitaallasten van een investering dekt ook als structureel worden aangemerkt.

Door het vormen van bestemmingsreserves ten laste van de algemene reserve zal deze uiteraard verder dalen. Er bestaat geen norm die bepaald wat het minimumniveau van deze reserve moet zijn. De provincie als toezichthouder zal bij het toetsen van een begroting o.a. kijken naar de verhouding weerstandvermogen en risico's. Bij gelijkblijvende risico's is de ingestelde algemene risicoreserve van € 5,2 miljoen toereikend voor het opvangen van de thans bekende incidentele risico's of tegenvallers. Structurele risico's en tegenvallers die nu nog al dan niet gedeeltelijk uit de algemene reserve kunnen worden opgevangen zullen bij een minimalisering van de omvang van de algemene reserve voor problemen kunnen zorgen.

Rekening houdend met de inmiddels genomen besluiten zal het verloop van de algemene reserve de komende jaren naar verwachting als volgt zijn:

Verloop algemene reserve	Begroting 2018 incl. 1 ^e wijziging	Mutaties na vaststellen begroting	Totaal
Stand per 1 januari 2017 (conform jaarrekening 2016)	36.013.960		36.013.960
<i>Mutaties 2017:</i>			
Vorming reserve dekking gevolgen wijziging BBV m.b.t. grondexploitatie	-2.750.000		-2.750.000
Storting resultaat 1e wijziging 2017	30.205		30.205
Storting jaarrekeningresultaat 2016	554.666		554.666
Storting vanuit Beleg10 inzake overheveling budgetten naar 2017	975.521		975.521

Verloop algemene reserve	Begroting 2018 incl. 1^e wijziging	Mutaties na vast- stellen begroting	Totaal
Vorming reserve dekking kapitaallasten cultuurhuis	-1.732.500		-1.732.500
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000		-2.300.000
Project- en frictiekosten AFO	-143.000		-143.000
Storting in de reserve afvalstoffenheffing ter dekking van de kosten van uitvoering van het afvalstoffenbeleid		-2.500.000	-2.500.000
Beschikking inzake saldo begroting 2017	-807.139		-807.139
Beschikking inzake saldo Voorjaarswijziging 2017	-533.948		-533.948
Beschikking inzake saldo Najaarswijziging 2017		-810.352	-810.352
Storting inzake Najaarswijziging 2017		700.687	700.687
Beschikking inzake overheveling budgetten 2016	-1.530.187		-1.530.187
saldo 1-1-2018	27.777.578	-2.609.665	25.167.913
<i>Mutaties 2018</i>			
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000		-2.300.000
Project- en frictiekosten AFO	-355.000		-355.000
Transitiebudget en inhuur vervangende capaciteit WOV		-1.102.591	-1.102.591
Correctie dekking begrotingstekort 2018 (1e wijziging)	101.984		101.984
Beschikking begrotingstekort 2018	-550.651		-550.651
saldo 1-1-2019	24.673.911	-3.712.256	20.961.655
<i>Mutaties 2019</i>			
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000		-2.300.000
saldo 1-1-2020	22.373.911	-3.712.256	18.661.655
<i>Mutaties 2020</i>			
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000		-2.300.000
saldo 1-1-2021	20.073.911	-3.712.256	16.361.655
<i>Mutaties 2021</i>			
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000		-2.300.000
saldo 1-1-2022	17.773.911	-3.712.256	14.061.655

Alg. risicoreserve

Bij gelijkblijvende risico's is de ingestelde algemene risicoreserve van € 5,2 miljoen toereikend voor het opvangen van de thans bekende incidentele risico's of tegenvallers. Structurele risico's en tegenvallers die nu nog al dan niet gedeeltelijk uit de algemene reserve kunnen worden opgevangen zullen bij een minimalisering van de omvang van de algemene reserve voor problemen kunnen zorgen.

Huisvesting onderwijs

Het doel van deze reserve is om de exploitatielasten tot het einde van de afschrijvingstermijn van de onderscheidende schoolgebouwen te dekken. Uit deze reserve worden de kapitaallasten gedekt van de nieuwbouwprojecten van de scholen die sinds 2006 zijn gerealiseerd. Het totaalbedrag van deze reserve komt overeen met het totaal aan verplichtingen.

Binnen de reserve is dus geen ruimte om de lasten van eventuele verdere nieuwbouwplannen te dekken. Op het moment dat dit aan de orde is zal een extra dotatie in de reserve moeten worden gedaan (ten laste van de algemene reserve)

Beleg 10

In de begroting 2018-2021 is rekening gehouden met bijna de maximale inzet van € 1.250.000 uit de reserve om te komen tot een sluitende begroting. Het verloop van de reserve is aangegeven in de onderstaande tabel. Met het inzetten van deze reserve tot het maximale jaarlijkse bedrag is de omvang, op basis van de huidige gegevens, toereikend tot ca. 2024. Bij ongewijzigde omstandigheden zal de begroting vanaf 2024 derhalve een structureel tekort gaan vertonen van € 1.250.000. Feitelijk betekent dit dat we vanaf van de begroting 2021 (waarvan het jaar 2024 het laatste jaar van de meerjarenraming is) met dit budgettaire probleem geconfronteerd kunnen of zullen worden.

Verloop reserve Beleg 10

Saldo per 1 januari 2016	8.894.443
Storting 2016	446.009
Saldo per 1 januari 2017	9.340.452
Geraamde beschikking 2017	-1.250.000
Beschikking 2017 (jaarrekening 2016 overgehevelde budgetten)	-975.521
Saldo per 1 januari 2018	7.114.931
Geraamde beschikking 2018	-1.250.000
Saldo per 1 januari 2019	5.864.931
Geraamde beschikking 2019	-1.130.296
Saldo per 1 januari 2020	4.734.635
Geraamde beschikking 2020	-1.228.287
Saldo per 1 januari 2021	3.506.348
Geraamde beschikking 2021	-1.243.609
Saldo per 1 januari 2022	2.262.739
Maximale beschikking 2022	-1.250.000
Saldo per 1 januari 2023	1.012.739
Maximaal in te zetten in 2023	-1.012.739
Saldo per 1 januari 2024	0

Overige bestemmingsreserves

Het merendeel van de overige bestemmingsreserves dient ter dekking van kapitaallasten van investeringen. Jaarlijks wordt over deze reserves beschikt ten gunste van de exploitatie tot het bedrag van de voor dat jaar berekende kapitaallasten. Na afloop van de afschrijvingstermijn van de te dekken investering is de reserve uitgeput.

Voor eventuele vervangingsinvesteringen na einde van de economische afschrijvingstermijn zal op het moment dat deze aan de orde zijn opnieuw dekking moeten worden gevonden.

Aangezien bestemmingsreserves een door de raad aangegeven bestemming hebben kunnen zij niet worden aangewend voor andere doeleinden. Als besloten wordt de bestemming te veranderen om de gelden op andere wijze te kunnen aanwenden wordt een structureel gat geschoten in de dekking van de exploitatie. Dit gat (=tekort op de begroting) zal moeten worden opgevuld door andere maatregelen (verlaging van de lasten of verhoging van de baten).

Financiële kengetallen

Vanaf de begroting 2016 en de jaarrekening 2015 is in het BBV verplicht gesteld om financiële kengetallen op te nemen in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Het gaat om de kengetallen:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit;
- grondexploitatie.

Deze kengetallen geven zicht op de financiële positie van de gemeenten en bieden de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken. Naast een signaleringswaarde bieden de kengetallen waarde bij de controlerende en kaderstellende taak van de gemeenteraad. De provincie betreft de financiële kengetallen niet bij het uiteindelijke oordeel over de toezichtvorm (repressief dan wel preventief).

Hiervoor blijft het reëel en structureel sluitend zijn van de (meerjaren)begroting het bepalende criterium. Zij kunnen de kengetallen wel gebruiken om een completer beeld te krijgen van de financiële situatie van een gemeente. Wanneer deze daartoe aanleiding geven, kunnen zij dit vanuit hun signalerende rol bij de gemeente onder de aandacht brengen.

Onderstaand de kengetallen die voor Brielle zijn berekend (*bron Programmabegroting 2018-2021*).

Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	-29%	-19%	-19%	-13%	-16%	-25%
Netto schuldquote*	-29%	-19%	-19%	-13%	-16%	-25%
Solvabiliteitsratio	90%	86%	91%	92%	92%	93%
Structurele exploitatieruimte	1,01%	-2,45%	-0,72%	0,41%	-1,11%	0,97%
Grondexploitatie	47%	47%	25%	29%	22%	22%
Belastingcapaciteit	85%	83%	87%	87%	87%	87%

*gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelaten en de aflossing op de exploitatie.

Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
A Vaste schuld (art. 46 BBV)	8.021.271	8.021.271	5.865.427
B Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	2.283.352	1.832.727	2.500.000
C Overlopende passiva (art. 49 BBV)	3.337.138	1.000.000	2.500.000
D Financiële activa (art. 36 lid d, e, f)*	0	0	0
E Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	25.059.861	17.063.248	18.425.644
F Liquide middelen (art. 40 BBV)	433.629	55.000	55.000

G	Overlopende activa (art. 40a BBV)	3.446.127	2.050.000	2.050.000
H	Totale baten (art. 17 lid c BBV)**	53.034.984	43.707.107	51.632.363
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-29%	-19%	-19%

* exclusief verstrekte leningen   ** exclusief mutaties in reserves

Toelichting: Hoe lager het percentage, hoe beter. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage onder de 90% in de categorie valt die het minst risicovol is. De gemeente Brielle heeft zelfs een negatief percentage. Dit wordt veroorzaakt door dat de financiële middelen hoger zijn dan de schulden.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

	Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting
		2016	2017	2018
A	Vaste schuld (art. 46 BBV)	8.021.271	8.021.271	5.865.427
B	Netto vlottende schuld (art. 48 BBV)	2.283.352	1.832.727	2.500.000
C	Overlopende passiva (art. 49 BBV)	3.337.138	1.000.000	2.500.000
D	Financiële activa (art. 36 lid d, e, f)*	8.834	11.529	8.834
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39 BBV)	25.059.861	17.063.248	18.425.644
F	Liquide middelen (art. 40 BBV)	433.629	55.000	55.000
G	Overlopende activa (art. 40a BBV)	3.446.127	2.050.000	2.050.000
H	Totale baten (art. 17 lid c BBV)**	53.034.984	43.707.107	51.632.363
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-29%	-19%	-19%

* inclusief verstrekte leningen   ** exclusief mutaties in reserves

Toelichting: Hoe lager het percentage, hoe beter. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage onder de 90% in de categorie valt die het minst risicovol is. De gemeente Brielle heeft zelfs een negatief percentage. Dit wordt veroorzaakt door dat de financiële middelen hoger zijn dan de schulden.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

	Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting
		2016	2017	2018
A	Eigen vermogen (art. 42 BBV)	129.720.126	125.432.050	113.769.347
B	Balanstotaal	144.509.097	145.848.257	125.001.987
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	90%	86%	91%

Toelichting: Hoe hoger dit percentage, hoe beter. Een hoog ratio betekent dat de gemeente relatief veel eigen vermogen heeft en goed in staat is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage boven de 50% in de categorie valt die het minst risicovol is.

Structurele exploitatieruimte

Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A Totale structurele lasten	52.358.009	45.412.155	46.109.668	44.697.349	45.833.301	43.657.019
B Totale structurele baten	47.069.899	38.140.024	38.912.947	38.384.373	40.042.130	37.957.225
C Totale structurele toevoegingen aan reserves	4.535.720	4.318.819	4.699.763	4.724.969	4.837.401	4.825.084
D Totale structurele onttrekkingen aan reserves	10.357.136	10.519.597	11.582.134	11.198.833	11.073.780	10.892.614
E Totale baten	53.034.984	43.707.107	43.640.114	38.849.222	40.042.130	37.957.225
Structurele exploitatieruimte	1,01%	-2,45%	-0,72%	0,41%	1,11%	0,97%
$((B-A)+(D-C))/E \times 100\%$						

Toelichting: Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. In artikel 19 onderdeel c van het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19 onderdeel d wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 van het BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening. Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Hoe hoger dit percentage, hoe beter.

Uit het bovenstaande overzicht kan worden geconcludeerd dat de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en dat het structurele en reële evenwicht van de begroting alleen wordt bereikt door een per saldo structurele onttrekking aan de reserves. Het lage percentage geeft aan dat de structurele exploitatieruimte minimaal is.

Kengetal grondexploitatie

Omschrijving	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
A Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf. art. 38 lid 1 punt 1 BBV)	4.968.516	0	0
B Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	19.863.627	20.430.378	13.035.003

	Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting
		2016	2017	2018
C	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV dus exclusief mutaties in reserves)	53.034.984	43.707.107	51.632.363
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	47%	47%	25%

Toelichting: Dit kengetal geeft weer hoe de boekwaarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Een hoog percentage betekent een grote boekwaarde. Hierbij kan de gemeente het risico lopen dat deze boekwaarde, bij verkoop van de gronden, niet volledig wordt terug verdiend.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 in en uit te drukken in een percentage De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2015 – op basis van de cijfers van het Coelo¹ – bedraagt € 716,22

	Omschrijving	Rekening	Begroting	Begroting
		2016	2017	2018
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	230,18	215,73	236,25
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	214	214	219
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	165	165	165
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	609,18	594,73	620,25
F	Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in 2015	716	716	716
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	85%	83%	87%

Toelichting: Hoe lager dit percentage, hoe beter. Een lage belastingcapaciteit geeft aan dat de gemeente nog ruimte heeft om structurele baten te genereren. In de gemeente Brielle zijn de woonlasten lager dan het landelijk gemiddelde. De provincie Zuid-Holland geeft aan dat de gemeente Brielle met een percentage onder de 95% in de categorie valt die het minst risicovol is. De OZB-lasten voor gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde schommelt door de wijziging van de gemiddelde woningwaarde in verband met nieuwbouw.

¹ Voor meer informatie over en vergelijking van tarieven van gemeenten zie de Atlas van de lokale lasten 2017 op de website van het Coelo (<https://www.coelo.nl/index.php/nieuws/2017/321-atlas-van-de-lokale-lasten-2017>).

N.B.: In het bovenstaande overzicht zijn de OZB-lasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde in 2018 t.o.v. 2017 gestegen. Deze stijging wordt uitsluitend veroorzaakt doordat de wijziging van de gemiddelde WOZ-waarden. Bij de berekening van de cijfers voor het begrotingsjaar 2018 is gebruik gemaakt van het overzicht van het SVHW. De opgave van het CBS gegevens Regeling belastingcapaciteit week te veel af van het voorgaande jaren. De jaren 2015 en 2016 zijn ook berekend aan de hand van de cijfers van het SVHW en het aantal woningen vermeldt in de betaalspecificatie m.b.t. de algemene uitkering.

Exploitatie- en investeringsverwachtingen

Inzet reserves ter dekking exploitatie

Onderhoud wegen

Het beleid ten aanzien van het wegbeheer is vastgelegd in het wegenbeheersplan 2017-2025. Het is de ambitie van de gemeenteraad om het onderhoudsniveau van de wegen te brengen c.q. te houden op het kwaliteitsniveau B dat is opgenomen in de kwaliteitscatalogus openbare ruimte (CROW).

De in het beheersplan betrokken lasten zijn die van groot onderhoud en reconstructies. De jaarlijks beschikbare budgetten worden gedeeltelijk gedekt uit de reserve onderhoud wegen. Ter voorkoming van een daling van het kwaliteitsniveau als gevolg van noodzakelijke bezuinigingsmaatregelen is in 2015 een extra storting in de reserve gedaan om daarmee de jaarlijkse beschikking te kunnen verhogen.

Het saldo van de reserve bedraagt eind 2017 naar verwachting ca. € 4,0 miljoen. Uitgaande van de geraamde structurele beschikking van € 469.500 zal deze reserve ultimo 2025 zijn uitgeput. In de begroting 2023-2026 zullen dus maatregelen moeten worden genomen om vanaf 2026 voldoende middelen beschikbaar te houden om het onderhoud op het gewenste kwaliteitsniveau in stand te houden.

Onderhoud groen

Het beleid ten aanzien van het onderhoud van het openbaar groen is vastgelegd in het groenbeheersplan 2017-2021. De streefkwaliteit voor het openbaar groen is vastgesteld op kwaliteitsniveau B conform de landelijke kwaliteitsnormering van de CROW. De beoogde kwaliteit van de inrichting in het centrum en op begraafplaatsen is hoger (kwaliteit A).

De jaarlijks beschikbare budgetten worden gedeeltelijk gedekt uit de reserve onderhoud groen. Ter voorkoming van een daling van het kwaliteitsniveau als gevolg van noodzakelijke bezuinigingsmaatregelen is in 2015 een extra storting in de reserve gedaan om daarmee de jaarlijkse beschikking te kunnen verhogen.

Het saldo van de reserve bedraagt eind 2017 naar verwachting ca. € 3,1 miljoen. Uitgaande van de geraamde structurele beschikking van € 375.300 zal deze reserve ultimo 2025 zijn uitgeput. In de begroting 2023-2026 zullen dus maatregelen moeten worden genomen om vanaf 2026 voldoende middelen beschikbaar te houden om het onderhoud op het gewenste kwaliteitsniveau in stand te houden.

Kapitaallasten

Zoals hiervoor al opgemerkt dient het merendeel van de overige bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten van investeringen. Jaarlijks wordt over deze reserves beschikt ten gunste van de exploitatie tot het bedrag van de voor dat jaar berekende kapitaallasten. Na afloop van de afschrijvingstermijn van de te dekken investering is de reserve uitgeput.

Voor eventuele vervangingsinvesteringen na einde van de economische afschrijvingstermijn zal op het moment dat deze aan de orde zijn opnieuw dekking moeten worden gevonden.

Egalisatiereserve sociale zorg

Bij de begroting 2015 is een reserve sociaal domein gevormd uit algemene middelen van in totaal €1 miljoen. Dit in de verwachting dat zich in 2015 en 2016 een tekort op het sociaal domein zou voordoen van €0,5 miljoen per jaar (structureel). Middels de reserve hoefde niet direct te worden bezuinigd maar zou bij begroting 2017 worden bezien in hoeverre structurele maatregelen nodig zouden zijn.

Bij de Kadernota 2017-2020 bleken er geen tekorten maar zelfs overschotten op het sociaal domein te zijn. Daarmee verviel het doel van de reserve. Aan de orde is toen geweest de mogelijke inzet van de verwachte positieve saldi in het sociaal domein voor het sluitend maken van de begroting. De meningen hierover binnen uw raad waren verdeeld.

Bij de behandeling van de begroting 2017-2020 heeft de raad ingestemd met het beschikbaar stellen van een aantal van de aanvullende budgetten ten laste van de beschikbare ruimte. Ten aanzien van de dan nog resterende ruimte is besloten deze bedragen voorlopig te storten in de reserve Beleg10 en dus op dat moment niet in te zetten als algemeen dekkingsmiddel om daarmee de begroting sluitend te maken.

De bij de overheveling van de taken in de sociale zorg ingestelde reserve van € 1.000.000 om de zorgcontinuïteit te waarborgen en andere risico's van de drie decentralisaties op te vangen was gelet op de overschotten niet meer nodig. Bij de begroting 2017 is deze reserve verdeeld over 3 jaar ingezet ter dekking van het verwachte begrotingstekort.

De systematiek voor de verdeling van de rijksbijdragen Sociaal Domein is voor drie jaren (2015 t/m 2017) afgesproken. Het kabinet was voornemens deze rijksbijdragen vanaf 2018 onderdeel te laten zijn van de algemene uitkering uit het gemeentefonds en dus niet meer als afzonderlijke integratie-uitkering binnen de gemeentefondsuitkering te behandelen. Aangezien de verdeelmaatstaven van de integratie-uitkering anders zijn dan van de algemene uitkering was nog onduidelijk welke effecten dit zou hebben. In de Meicirculaire 2017 geeft het rijk aan dat de voorgenomen overheveling per 2018 van de integratie-uitkering Sociaal domein naar de algemene uitkering is uitgesteld. Het Rijk heeft ingestemd met het verzoek van de VNG om eerst afspraken te maken over de structurele indexering van de betreffende budgetten. Besluitvorming daarover is aan een nieuw kabinet, zodat overheveling naar verwachting niet eerder dan met ingang van 2019 kan plaatsvinden. Onder het kopje "Algemene uitkering gemeentefonds (financiële gevolgen regeerakkoord)" staan de voornemens vermeld m.b.t. de overheveling in 2019

De voorlopige storting in Beleg10 is wegens het ontbreken van duidelijkheid over de overheveling van de integratie-uitkering bij de begroting 2018 gehandhaafd conform het in 2017 ingezette beleid.

De in de begroting 2018-2021 opgenomen bedragen zijn:

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
De verhoging van de rijksbijdrage (mei-circ.) is opgenomen in de begroting als stelpost (nog in te delen uitgaven)	247.470	246.782	275.460	303.698
Reservering overschot sociaal domein in Beleg10	282.639	287.617	320.205	320.205
Totaal in begroting "vrije ruimte SD"	530.109	534.399	595.665	623.903

Dekking rente-effect wijziging herrubricering gronden

Door een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de definitie voor bouwgronden in exploitatie gewijzigd. Hierdoor moeten gemeenten niet in exploitatie genomen gronden

herrubriceren naar terreinen en gronden bij de materiele vaste activa. Materiële vaste activa hebben als waarderingsgrondslag verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde. Deze omzetting heeft daar mee gevolgen voor de waardering van deze gronden op de balans van gemeenten. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden.

Het feit dat de waardering en rubricering wordt aangepast heeft ook gevolgen voor de wijze van rentetoerekening aan deze exploitaties. Op het moment dat dekking van de toegerekende rente niet meer kan worden gevonden binnen de grondexploitatie ontstaat een nadelig effect in het resultaat van de totale renteverdeling. Dit nadelig effect is vastgesteld op afgerond € 500.000. Gehoord de wens van een meerderheid binnen de raad om, binnen datgeen wat wettelijk is toegestaan, te komen tot een verdere aanwending van de reservepositie van onze gemeente tot het oplossen van begrotingstekorten is besloten om voor het dekken van het nadelig effect van deze wijziging een tijdelijke bestemmingsreserve in te stellen. Deze reserve heeft een looptijd van 10 jaar en de beschikking over de reserve daalt jaarlijks met 10%. Uitgaande van de genoemde € 500.000 is de omvang van de reserve vastgesteld op € 2.750.000. De initiële storting heeft plaatsgevonden door tot een gelijk bedrag te beschikken over de algemene reserve. Het op de voorgestelde wijze inzetten van de reserve betekent dat de jaarlijkse beschikking daalt met € 50.000 en dat de laatste beschikking plaats vindt in 2026. Jaarlijks dient dan binnen de begroting voor een bedrag van € 50.000 andere 'structurele' dekking te worden gevonden.

Op basis van het hetgeen hiervoor is vermeld over de onderscheidene reserves die bijdragen aan het sluitend maken van de exploitatie kan het onderstaande overzicht worden gemaakt. Het overzicht brengt in beeld op welk moment dekking komt te vervallen en tot welk bedrag dat cumuleert in de komende jaren.

Verloop van dekking uit diverse reserves:

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Beleg 10	1.250.000	1.130.296	1.228.287	1.243.609	1.250.000	1.012.739	0	0	0	0
Onderhoud wegen	469.500	469.500	469.500	469.500	469.500	469.500	469.500	469.500	260.664	0
Onderhoud groen	305.300	375.300	375.300	375.300	375.300	375.300	375.300	375.300	145.669	0
Egalisatiereserve sociale zorg	422.081	297.255	22.592	42.752	0	0	0	0	0	0
Dekking rente-effect wijziging herrubricering gronden	450.000	400.000	350.000	300.000	250.000	200.000	150.000	100.000	50.000	0
Totaal	2.896.881	2.672.351	2.445.679	2.431.161	2.344.800	2.057.539	994.800	944.800	456.333	0
Afname dekking (=tekort op begroting van dat jaar))	0	224.530	226.672	14.518	86.361	287.261	1.062.739	50.000	488.467	456.333
Afname dekking cumulatief (=tekort op de begroting t/m dat jaar)		224.530	451.202	465.720	552.081	839.342	1.902.081	1.952.081	2.440.548	2.896.881

Gevolgen WOV

De financiële gevolgen van de vorming van de werkorganisatie Voorne zijn als volgt samen te vatten.

In het raadsvoorstel om in te stemmen met de realisatie van de werkorganisatie Voorne op basis van het definitieve bedrijfsplan "Eenheid in verscheidenheid" is al aangegeven dat door een beleidswijziging bij het rijk de zgn. koepelvrijstelling vanaf 1 januari 2018 niet meer geldt voor samenwerkingsverbanden. Dit betekent dat het uitgangspunt in het bedrijfsplan dat de bedrijfsvoeringsorganisatie zou vallen onder koepelvrijstelling waardoor er een btw-vrijstelling zou gelden komt te vervallen.

De beleidswijziging leidt tot kostenverhoging bij de fusieorganisatie betrokken gemeenten. Voor Brielle is dit voorlopig geschat op € 100.000.

In het bedrijfsplan is opgenomen dat de werkorganisatie wordt belast met een financiële reductie van 5% structureel ten opzichte van de ingebrachte bedrijfsvoeringslasten door de drie gemeenten bij aanvang. Dit betekent dat de reductie niet geldt voor de in de afzonderlijke gemeente achtergebleven lasten. De 5% moet zijn gerealiseerd in 2023 en wordt opgebouwd met 1% in 2021 en 3% IN 2022, met als peildatum 1 januari 2016.

Voor Brielle betekent dit een budgettair voordeel van:

Korting 2021	1%	73.526
Korting 2022	3%	219.769
Korting 2023	5%	366.282

Het huisvestingsplan voor de WOV moet nog worden vastgesteld. In het bedrijfsplan is opgenomen de gebouwen waarin deze huisvesting plaatsvindt in beheer blijven bij de betreffende gemeente. Dit betekent dat eventuele aanpassingen aan het stadskantoor voortvloeiende uit huisvestingsplan WOV voor rekening van de gemeente Brielle komen. In de begroting 2018-2021 is hiermee nog geen rekening gehouden.

Ruimte binnen tarieven

In oktober 2011 is een onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid van de leges. De Gemeentewet (artikel 229b) is sinds jaar en dag de basis voor de legesheffing. Het uitgangspunt is dat de tarieven van de leges zodanig dienen te worden vastgesteld dat de geraamde opbrengsten van de leges niet hoger zijn dan de geraamde lasten daarvan. Een rechtstreeks verband tussen de hoogte van de tarieven en de door de gemeente verstrekte diensten is niet noodzakelijk, slechts de legesverordening in haar geheel moet kostendekkend te zijn. Kruissubsidiëring tussen de verschillende legestarieven was onderling ook nog in haar geheel toegestaan. Kruissubsidiëring is het bewust hanteren van een hoger tarief voor een bepaalde dienst/product om de andere product/dienst tegen een later tarief aan te bieden.

Hierdoor wordt op de ene dienst/product winst gemaakt en zodoende kan het verlies van de andere dienst/product worden gecompenseerd. In het verleden werd vaak de gehandicaptenkaart bekostigd uit de opbrengsten uit de bouwleges. Door de vernieuwde juridische ontwikkelingen is kruissubsidiëring nog maar beperkt toegestaan. Als gevolg van nieuwe wetgeving Wabo en de Europese Dienstenrichtlijn (in het vervolg EDR) zijn ten aanzien van de voornoemde regel van de traditionele kostentorekening op basis van de Gemeentewet grote wijzigingen opgetreden.

In bijlage 2 is de recapitulatie opgenomen van het onderzoek. Hieruit blijkt dat het invoeren van volledig kostendekkende tarieven er nog een aanzienlijk budgettair voordeel valt te behalen.

OZB

Op pagina 11 is onder het kengetal "Belastingcapaciteit" aangegeven hoe de gemeentelijke woonlasten zich verhouden tot het landelijk gemiddelde.

De Financiële-verhoudingswet (Fvw) bepaalt dat de eigen inkomsten van een gemeente een bepaald redelijk peil moeten hebben, wil zij in aanmerking komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw. Daarbij gaat het om de eigen inkomsten uit:

1. de onroerende-zaakbelastingen (OZB);

2. de rioolheffingen;
3. de afvalstoffenheffingen en reinigingsrechten

Het redelijk peil voor de OZB wordt berekend door de totale WOZ-waarde woningen en niet-woningen te delen door de totale opbrengst. Deze opbrengst moet nog worden gecorrigeerd wanneer er sprake is van een onderdekking van riool- of afvalstoffenheffing.

Op basis van de cijfers 2017 bedraagt het gewogen gemiddelde OZB-percentages voor Brielle **0,1065**.

Op basis van de genoemde berekening is het percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 voor het jaar 2018 (redelijk peil OZB) vastgesteld op **0,1952**.

Uitgaande van het "redelijk peil" betekent dit dat gemiddeld genomen de opbrengst van de OZB ruim 80% hoger moet zijn voor er sprake kan zijn van toelating tot de artikel 12 procedure. Op basis van de geraamde totaalopbrengst 2017 is dit een bedrag van ruim € 2.000.000.

Verwachte projecten/investeringen

In de onderstaande tabel is een niet-limitatieve opsomming opgenomen van projecten/investeringen die de komende jaren aan de orde kunnen komen. De tabel is gesplitst in zaken die in de pijplijn zitten (d.w.z. aansluiten op een al gekozen richting door de gemeenteraad) en zaken die wenselijk zijn c.q. mogelijke ontwikkelingen.

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
In de pijplijn					
1. Uitvoeringsprogramma GVP	60.000	245.000	155.000		
2. Duurzaamheidsmaatregelen	100.000	100.000	100.000	100.000	
3. Uitvoering havensvisie c.s.	142.000	1.500.000	1.000.000	200.000	200.000
4. Aanleg evenemententerrein ZW	400.000				
5. Uitvoering plan Christinalaan			4.000.000		
6. Herinrichting Thoelaverweg	400.000				
7. Herinrichting begraafplaats Vierpolders	100.000				
8. Gymlokaal De Reede			1.000.000		
9. Onderzoek sportcomplex Dukdalf			100.000		
10. Herinrichting Arsenaal / infirmerie		1.000.000			
11. Verkeersoplossing De Rik		1.000.000			
12. Jubileumjaar 2022		50.000	75.000	100.000	200.000
13. Ontsluiting Oude Goote				P.M.	
14. Cultuurnota	50.000	100.000	100.000	100.000	100.000
15. Opstellen Leefbaarheidsvisie Vierpolders		50.000			
Totaal in de pijplijn	1.252.000	4.045.000	6.530.000	500.000	500.000
Mogelijke ontwikkelingen					
16. Projectkosten Zwartewaal	100.000	100.000	100.000		
17. Overdracht wegen waterschap		P.M.	P.M.	P.M.	P.M.
18. Aankoop Rijksdriehoek	P.M.				
19. Herinrichting Asylplein	250.000				
20. Herinrichting oude begraafplaats		P.M.			
21. Onderzoek recreatieve ontwikkeling stadswallen				P.M.	
22. Investerings zuid oever Brielse Meer				P.M.	
23. Aanpassen havenkade Zwartewaal				P.M.	

<i>Omschrijving</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
24. Erfgoedbeleid mn brielse kerken		P.M.			
25. Ontsluiting Meeuwenoord			P.M.		
Totaal mogelijke ontwikkelingen	350.000	100.000	100.000	P.M.	P.M.
Totaal pijplijn en ontwikkelingen	1.602.000	4.145.000	6.630.000	500.000	500.000

Korte beschrijving project/investering

1. Diverse maatregelen als beschreven in het de uitvoeringsparagraaf GVVP (vaststelling januari 2018) worden uitgevoerd.
2. De kosten voor de uitvoering van de routekaart bedragen €100.000. Om de komende jaren uitvoering te geven aan de routekaart moet er jaarlijks € 100.000,- extra worden gereserveerd tot 2021. Dit zal worden meegenomen in de kadernota 2019.
3. In 2018 wordt een werkkrediet gevraagd voor de eerste stappen van uitwerking van de Binnenstads- en Havenvisie. De infrastructurele projecten (Terrashaven en Veerhaven) worden in 2018 uitgewerkt tot het niveau van Voorlopig Ontwerp. Vervolgens volgt separaat advies over de definitieve uitwerking, de daaraan gerelateerde kosten kunnen worden betrokken bij de afwegingen rond de Kadernota 2019. In het Meerjaren uitvoeringsprogramma worden naast de overige infrastructurele zaken ook de uitvoeringsthema's Bezoekersmanagement en Citymarketing verder uitgewerkt, realisatie 2020 e.v.
4. Ten gevolge van de realisatie van woningbouw op het Wilhelminaplein zal de parkeerplaats moeten worden verplaatst. Het is de bedoeling de parkeerplaats annex evenemententerrein te verplaatsen naar de Lijnbaan locatie. De exacte locatie is afhankelijk van de scenario studie Christinalaan. De kosten hiermee gemoeid zijn geraamd op €400.000.
5. Er zijn diverse scenario's uitgewerkt en besproken met direct belanghebbenden en burgers van Zwartewaal. Verder zijn de scenario's besproken in een informerende bijeenkomst van de gemeenteraad. Geconcludeerd kan worden dat scenario 2 / Dorpshart / nader kan worden uitgewerkt. Plannen variëren van circa € 3 miljoen tot € 6 miljoen. Dit is excl. exploitatiekosten. De realisatie van scenario 2 vergt een investering van globaal € 4.000.000, excl. exploitatiekosten.
6. Uit het verkeersonderzoek Waterweg c.s. kwam naar voren dat de verkeerssituatie nabij de nieuwe AH aanpassing behoeft. Voorgesteld wordt het asfalt weg te frezen en hiervoor in de plaats gebakken bestratingsmaterialen aan te brengen. Verder wordt de inrichting aangepast naar een inrichting passend bij een 30km/h gebied, waarbij expliciet aandacht wordt besteed aan de zwakkere verkeersdeelnemers. De kosten die hiermee gemoeid zijn bedragen gecalculleerd € 400.000.
7. Het herstellen van het straatwerk, groen en plantvakken tussen de graven.

Korte beschrijving project/investering

---

8. Bij het besluit in december 2015 om een krediet ter beschikking te stellen voor het herstellen van de vloer van de gymzaal en het verwijderen van asbest uit de cv-ruimte, is ook geconstateerd dat gelet op leeftijd, staat van het gebouw en het geplande onderhoud (alleen al in 2022 € 211.000) de komende tijd, na overleg met betrokkenen, een besluit over de toekomst van dit gebouw zal moeten worden genomen.
Er is vooronderzoek gedaan naar de vraag of het (behalve ingrijpende renovatie van de gymzaal zelf of nieuwbouw) een optie is om de sporthal van de Dukdalf om te bouwen naar een zaal waar drie sportruimten zijn i.p.v. de huidige twee. Dat blijkt technisch niet mogelijk. Voorlopig wordt uitgegaan van realisatie nieuwbouw per 2021 en voorbereiding in 2020. Het investeringsbedrag wordt op basis van de normen van de onderwijswetgeving en ervaringen geschat op € 1.000.000,-.
9. Onderzoek levensduur zwembad en aanpassingen casco Dukdalf.
10. Een andere functie vergt mede vanwege het monumentale karakter van het pand forse bouwkundige ingrepen die met monumentencommissie en eventueel met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed moeten worden besproken. De raming is exclusief exploitatiekosten.
11. Vanwege de onoverzichtelijke verkeerssituatie wordt voorgesteld het langzame verkeer van het autoverkeer te scheiden door middel van de realisatie van een minirotonde en voetgangersoversteekbrug over De Rik. Dit plan is ontstaan vanwege de vele bouwactiviteiten die in de nabijheid van De Rik aanstaande zijn.
12. In 2022 is het 450 jaar nadat de Geuzen Brielle op de Spanjaarden hebben ingenomen, waardoor Brielle Libertatis Primitiae werd, de eersteling der vrijheid, de aanzet tot de Nederlandse staat.
Dat wordt in 2022 herdacht en gevierd. In januari 2018 wordt een notitie over de hoofdlijnen van de organisatie aan de gemeenteraad voorgelegd. Daarbij zijn o.a. als uitgangspunt opgenomen dat het vooral door en voor de Brielse bevolking is en dat een deel van de activiteiten een duurzaam karakter heeft. In de begroting 2018 is voor de institutionele startkosten een bedrag van € 25.000 opgenomen.
Voor de activiteiten zelf is nog geen bedrag geraamd. Voorgesteld zal worden de in de tabel genoemde bedragen in de begroting op te nemen.
13. Oude Goote: uit het integrale verkeersonderzoek waterweg c.s. blijkt dat er aan het bestaande wegenpatroon een beperkt aantal aanpassingen moeten plaatsvinden om de verkeersstroom na realisatie Oude Goote goed te geleiden. In principe is het bestaande wegennet afdoende qua capaciteit.
14. In de nota die in januari 2018 in de commissie en de raad komt (zo is het voornemen) wordt een uitvoeringsplan voorgesteld met dan een financiële paragraaf. Vooruitlopend daarop zijn de in de tabel genoemde bedragen opgenomen.
15. In eerste instantie is gezegd dat de leefbaarheidsvisie VP eerst moest worden opgesteld (besluit college mei 2016) nadien is Zwartewaal naar voren gehaald en is vervolgens de binnenstadvisie Brielle naar voren geschoven. De visie Vierpolders zal nu worden opgepakt.

Korte beschrijving project/investering

---

16. Meerjarig is € 100.000 benodigd als projectbudget ten behoeve van het organiseren van stedenbouwkundige en planeconomische ondersteuning van de projecten die beschreven staan in het uitvoeringsprogramma visie Leefbaarheid Zwartewaal 2030.
17. Extra onderhoudskosten bij overdracht wegen door waterschap..
18. Er zal in onderhandeling worden getreden met het Rijksvastgoed Bedrijf omtrent de verwerking door de gemeente van de Rijksdriehoek.
19. Aanpassen wegen en looppaden en plantvakken. Betreft reconstructie, hierdoor zal er in de toekomst minder onderhoud zal zijn.
20. Plantvakken tussen de oude graven worden hersteld.
21. Brielle ontvangt veel toeristen, die afkomen op de cultuurhistorische binnenstad en op de activiteiten, zoals festivals, die er worden gehouden. Uitbreiding en vernieuwing van het aanbod kan een belangrijke impuls zijn voor bewoners en toeristen. Daarbij wordt m.n. gedacht aan het realiseren van:
  - a. Een openluchttheater nabij Bastion VII, een nagenoeg natuurlijke locatie. Het biedt mogelijkheid voor toneel, theater en muziek.
  - b. Een klank- en lichtspel op de toeristisch ondergewaardeerde Wallen, dat op geregelde momenten te horen en te zien is. Daarbij wordt gedacht aan een onderwerp dat gaat over BrielleHet zijn beide structurele voorzieningen, die de aantrekkelijkheid van Brielle vergroten en het imago versterken.
Voorgesteld wordt naar de mogelijkheid van beide voorzieningen een onderzoek te laten doen, daarbij ook de ervaringen van andere gemeenten meenemend. Op basis van het onderzoek kan dan een besluit worden genomen over de eventuele realisatie ervan.
22. Uitvoering Geuzenlinie. Vooralsnog kosten voor gemeente, mogelijk in de toekomst private investeringen.
23. Verbetering centrum Zwartewaal / geven toeristisch impuls. Kosten zitten niet in leefbaarheidsvisie als project benoemd. Het opwaarderen van de historische haven echter wel.
24. Het onderhoud van de kerken in Brielle, hetgeen nu door de kerkelijke gemeente plaatsvindt, wordt steeds moeilijker. Vooruitlopend op een eventuele discussie om de kerken in onderhoud te brengen bij de gemeente zal er een onderzoek moeten plaatsvinden naar de onderhoud status van deze objecten om een goed inzicht te krijgen in deze problematiek.
25. Meeuwenoord: volgens de risicoanalyse Meeuwenoord is het bestaande wegenpatroon (Langesingel en binnenstad) qua capaciteit voldoende om de geplande 200-250 woningen van ontsluiting te bedienen.

Van de bovenstaande posten moet nog worden bepaald in hoeverre deze inderdaad kunnen worden aangemerkt als investeringen en worden geactiveerd. Vervolgens is dan de dekkingsvraag aan de orde en zal ook nog in beeld moeten gebracht in hoeverre de investeringen leiden tot (extra) structurele exploitatielasten.

Alle zaken die in de kolom 2018 staan vermeld zijn niet opgenomen in de begroting 2018-2021 en zullen als afzonderlijke voorstellen in dat jaar aan de orde worden gesteld in de commissie/raad. Voor alle zaken die in de kolommen 2019 en verder staan geldt dat ze een plaats zullen krijgen in de Kadernota 2019-2022.

Algemene uitkering gemeentefonds (financiële gevolgen regeerakkoord)

(Brief VNG 14 november 2017)

Op 10 oktober verscheen het regeerakkoord Vertrouwen in de toekomst. Voor de gemeentelijke financiën betekent dit akkoord dat de groei van de algemene uitkering van het Gemeentefonds met ingang van 2018 wordt gekoppeld aan de groei van de totale rijksuitgaven, conform de wens van de VNG.

Het kabinet stuurde 3 november de zogenaamde Startnota aan de Tweede Kamer met daarin de vertaling van de financiële afspraken uit het regeerakkoord. Deze Startnota heeft grote (positieve) financiële gevolgen voor de gemeentelijke financiën.

De Startnota en de gevolgen voor de gemeentelijke financiën

In de Miljoenennota 2018 (en septembercirculaire 2017) zijn de volgende Gemeentefondsaccessen gepubliceerd die voor de onderstaande analyse als startpunt (basispad) worden gebruikt:

	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Accres%	4,83%	2,60%	2,54%	2,20%	2,56%	14,73%
Bedragen (in miljoen euro)	805	445	445	395	465	2555

(basispad septembercirculaire 2017)

Naar aanleiding van het regeerakkoord Rutte III heeft het Centraal Planbureau (CPB) de economische effecten opnieuw berekend. Het regeerakkoord zorgt onder andere voor meer werkgelegenheid en een opwaartse druk op lonen en prijzen. De financiële effecten hiervan zijn verwerkt in de Startnota.

Het regeerakkoord en de bijstelling van het macro-economische beeld (door het CPB) leiden tot de volgende mutaties van de jaarlijkse accessen voor het Gemeentefonds:

	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Accres% (basispad)	4,83%	2,60%	2,54%	2,20%	2,56%	14,73%
Extra accres regeerakkoord	1,92%	3,49%	1,89%	1,30%	1,67%	10,27%
Nieuw accres Startnota	6,75%	6,09%	4,43%	3,50%	4,23%	25,00%

De Startnota leidt tot een accres van het Gemeentefonds dat gemiddeld over de kabinetsperiode 5% per jaar is, ruim 2% per jaar hoger dan vóór het regeerakkoord.

In euro's betekent dit dat door het regeerakkoord en de wijziging van de 'trap op, trap af'-systematiek, (koppeling aan de totale rijksuitgaven) het Gemeentefonds eind 2022 € 2,9 miljard extra zal zijn gegroeid ten opzichte van het basispad van de Miljoenennota 2018 (€ 2,5 miljard). De totale groei komt dan, volgens de huidige raming, uit op ongeveer € 5,4 miljard in 2022:

	2018	2019	2020	2021	2022
Basispad (cumulatief)	805	1.250	1.695	2.090	2.555
Startnota extra (cumulatief)	319	937	1.630	2.172	2.877
Startnota totaal (cumulatief)	1.124	2.188	3.325	4.262	5.432

Bedragen in miljoen euro

Uiteraard moeten uit deze accessen ook de loon- en prijsstijgingen worden betaald. Als we de nieuwe accessen schonen voor de loon en prijsontwikkeling dan krijgen we de volgende reeks: (loon- en prijsontwikkeling is onze eigen berekening op basis van CPB-gegevens).

	2018	2019	2020	2021	2022
Accessen (basispad)	6,75%	6,09%	4,43%	3,50%	4,23%
Loon/prijs	2,40%	2,90%	2,90%	2,40%	2,50%
Reëel accres	4,35%	3,19%	1,53%	1,10%	1,73%

Deze accessen, met name voor de latere jaren, zijn nadrukkelijk ramingen. Uiteindelijk zal de jaarlijkse groei worden bepaald aan de hand van de realisatiecijfers van de rijksbegroting. In de Gemeentefondscirculaires zal telkens de actuele stand worden weergegeven, zoals al jaren gebruikelijk is. Op dit onderdeel is de systematiek ongewijzigd gebleven.

Vertaald naar Brielle leveren de hiervoor genoemde reële accessen het volgende beeld op:

	2018	2019	2020	2021	2022
Reëel accres	154.724	311.566	114.908	102.876	160.725
Gecumuleerd	154.724	466.289	581.198	684.074	844.799

Btw sport

Het ministerie van Financiën is voornemens om investeringen in sportaccommodaties weer vrij te stellen van btw. Dit op grond van een uitspraak van het Europese Hof van Justitie. Dit kost de gemeenten veel geld omdat ze de betaalde btw niet meer als vooraftrek kunnen terugkrijgen van de belastingdienst. De VNG had de formerende partijen gevraagd om deze financiële gevolgen te compenseren. In de Startnota een reservering is gemaakt van € 240 mln. om gemeenten en sportverenigingen te compenseren.

Indexatie sociaal domein-uitkeringen in 2018 en 2019

In de bijlage bij de brief van de VNG wordt uitgebreid ingegaan op de systematiek van het berekenen van het bedrag dat de gemeenten jaarlijks krijgen als accres en hoe deze systematiek uitpakt voor de overheveling van de integratie-uitkering sociaal domein (IUSD) naar de algemene uitkering in 2019. De overheveling van de IUSD heeft een doorwerking naar het accres vanaf 2020. Voor het sociaal domein worden in 2018 en 2019, conform eerdere jaren, nog aparte afspraken gemaakt voor loon- en prijsontwikkeling alsmede voor de groei van het volume. Gemeenten kunnen, naast de accessen, nog verwachten:

- Meicirculaire 2018:
Loon- en prijsontwikkeling 2018 integratie-uitkering sociaal domein en integratie uitkering Wmo (huishoudelijke hulp). Volumeontwikkeling 2019 Jeugd en Wmo
- Meicirculaire 2019:
Loon- en prijsontwikkeling 2019 integratie-uitkering sociaal domein en integratie uitkering Wmo (huishoudelijke hulp).

De precieze omvang van deze middelen is nog niet bekend. Om een indicatie te geven zijn in onderstaande tabel de bedragen weergegeven zoals ze in de meicirculaire van 2017 aan de budgetten zijn toegevoegd:

	2017	2018	2019	2020
Integratie uitkering sociaal domein				
Wmo				
<i>loon- en prijsbijstelling</i>	71	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>

		2017	2018	2019	2020
volumegroei		44	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>
Jeugd					
loon- en prijsbijstelling	70	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>
volumegroei		0	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>
Participatie					
loon- en prijsbijstelling	52	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>
Integratie uitkering Wmo (huishoudelijke hulp)					
loon- en prijsbijstelling	25	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>
volumegroei		16	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>	<i>volgt accres</i>

Welke onderdelen van de integratie uitkering sociaal domein gaan per 2019 over naar de algemene uitkering van het Gemeentefonds?

In het regeerakkoord Rutte III is opgenomen dat het integreerbare deel van de integratie-uitkering sociaal domein opgaat in de algemene uitkering per 2019. Deze keuze is gemaakt op basis van verdeeltechnische problemen, zoals afgesproken tussen het Rijk en de VNG. Van de circa € 11 miljard aan sociaal domein middelen wordt per 2019 circa € 7 mld. overgeheveld naar de algemene uitkering. Conform de normeringsystematiek (trap op trap af) genereren deze middelen vanaf 2020 accres.

De volgende onderdelen van de integratie uitkering sociaal domein worden per 2019 overgeheveld naar de algemene uitkering (totaal € 7 mld.):

- IUSD Wmo, alle onderdelen met uitzondering van Beschermd wonen (€ 2,1 mld.);
- IUSD Jeugdhulp, alle onderdelen met uitzondering van Voogdij/18+ (€ 3,1 mld.);
- IUSD Participatie, onderdeel Re-integratie klassiek (€ 0,5 mld.);
- IU Wmo (hulp bij het huishouden), volledig (€ 1,3 mld.).

Dit betekent dat voor de volgende onderdelen vanaf 2020 nog separaat afspraken (cf. loon- en prijsontwikkeling/volume groei) moeten worden gemaakt (totaal circa € 4 mld.):

- IUSD Wmo, onderdeel Beschermd wonen (€ 1,6 mld.);
- IUSD Jeugdhulp, onderdeel Voogdij/18+ (€ 0,6 mld.);
- IUSD Participatie, onderdelen Wsw en Re-integratie nieuwe doelgroepen (€ 1,8 mld.).

Vanaf 2020 wordt het accres gebruikt voor de loon- en prijsmutatie en de volumegroei tenzij het onderdeel van de IUSD niet wordt geïntegreerd in de algemene uitkering. In de hierboven gepresenteerde tabel is te zien om welke onderdelen het gaat. Voor indexatie blijven ook na 2020 de ministeries van SZW en VWS verantwoordelijk. Daar hoeft het accres dus niet voor te worden ingezet.

Met betrekking tot de volumegroei 2018 en 2019 in de Wmo en Jeugd heeft de VNG nog een discussie met het nieuwe kabinet. Zij waren ontstemd over het feit dat het kabinet Rutte II slechts een bescheiden volumegroei voor de Wmo heeft opgenomen en voor Jeugd zelfs helemaal geen groei. Dit schrijnt omdat in de periode voor de decentralisatie het kabinet altijd de groeiramingen van het Centraal Planbureau volgde. Voor deze kabinetsperiode zijn de groeiramingen geschat op 2,5% per jaar. In de Startnota is voor de volumegroei jeugd en Wmo 2019 €76 mln. opgenomen. Deze onvoldoende volumegroei voor Jeugd en Wmo zal een onderwerp van gesprek zijn tijdens het eerste bestuurlijke overleg (gepland eind november) met de nieuwe bewindspersoon van VWS.

Verder zullen daar ook aan de orde komen de financiële effecten van de invoering van het abonnementstarief Wmo en een oplossing voor de tekorten bij meer dan 100 gemeenten in het sociaal domein.

Binnenkort start ook het overleg met het kabinet over het interbestuurlijk programma. In het regeerakkoord is op een aantal plaatsen, met name bij sociaal domein en klimaat en energie, verwezen naar de extra accessen als gevolg van de wijziging van de normeringssystematiek. Het kabinet gaat er vanuit dat gemeenten deze middelen ook gaan gebruiken voor gezamenlijke prioriteiten. Maatschappelijke doelen worden effectief bereikt in eendrachtige samenwerking van gemeenten, provincies, waterschappen en rijksoverheid. Burgers, bedrijven en tal van betrokken partners vragen oog voor goede uitvoering en ruimte voor lokale en regionale invulling. Daartoe spreken de overheden een gezamenlijk interbestuurlijk programma af.

In het gesprek met de kabinetsinformatuur heeft de VNG deze bereidheid zeker uitgesproken maar er wel bij gezegd dat het moet gaan om het gezamenlijk kwantificeren van doelen en dat het aan de gemeenteraden is hoe deze doelen worden bereikt en met welke middelen.

Loon- en prijscompensatie in de algemene uitkering

De algemene uitkering volgt de rijksuitgaven. Tot 2018 waren dat de netto gecorrigeerde rijksuitgaven (grotendeels de uitgaven van de departementen), vanaf 2018 de totale rijksuitgaven. De rijksuitgaven worden jaarlijks opgehoogd met loon- en prijsontwikkelingen (lpo). Daarvoor worden meerjarig middelen gereserveerd. De achterliggende ramingen worden geleverd door het Centraal Planbureau. Deze ramingen worden twee keer per jaar geactualiseerd (bij Voorjaarsnota en bij Miljoenennota) en meerjarig verwerkt in de rijksbegroting. Door de koppeling is de algemene uitkering dus automatisch gecompenseerd voor loon en prijsontwikkelingen.

Loon en prijscompensatie van de integratie uitkeringen sociaal domein

Het automatisme dat geldt voor de algemene uitkering is echter niet van toepassing op de integratie uitkering. De jaarlijkse bijstellingen voor nominale (lpo) en volume ontwikkelingen van de IU sociaal domein en de huishoudelijke zorg, moeten komen van de ministeries van VWS en SZW. Daar zijn de middelen gereserveerd voor loon- en prijsontwikkelingen. Deze worden echter niet automatisch uitgedeeld. Het kabinet bepaalt namelijk telkens in het voorjaar van het lopende budgettaire jaar of het wenselijk is om de lpo uit te delen. In de achterliggende crisisjaren kwam het meermalen voor dat de lpo niet is toegevoegd aan de budgetten. Het niet uitdelen van de lpo is een voor het kabinet eenvoudig te realiseren bezuiniging als blijkt dat er lopende het jaar grote tegenvallers zich voordoen.

Provinciaal toezicht

De wettelijke grondslag van het financieel toezicht is neergelegd in de 'Gemeentewet', het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' en het 'Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader'. Gemeenten en gemeenschappelijke regelingen zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor hun financiële huishouding. Een structureel en reëel sluitende begroting is essentieel. Indien dit niet het geval is, dient in de meerjarenbegroting aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht.

Met het toezicht wordt beoogd een gezonde financiële situatie bij gemeenten en gemeenschappelijke regelingen te bevorderen. Voorkomen moet worden dat gemeenten in een financieel uitzichtloze positie geraken.

Repressief toezicht (achteraf) is regel, preventief toezicht (vóóraf) is uitzondering. Elke gemeente en gemeenschappelijke regeling krijgt vóór 1 januari bericht over het toezichtregime voor het komende begrotingsjaar.

Voor het jaar 2018 geldt voor Brielle het repressieve begrotingstoezicht.

De provincie heeft onze begroting en meerjarenraming beoordeeld op structureel en reëel begrotingsevenwicht, volgens de wettelijke uitgangspunten van de Gemeentewet. Bij dit oordeel

houden zij rekening met het overzicht van incidentele baten en lasten. De provincie heeft geconcludeerd dat de structurele lasten van de begroting niet volledig gedekt zijn door structurele baten. De meerjarenraming is vanaf 2020 wel gedekt door structurele baten.

De saldi van de structurele baten en lasten in de begroting en meerjarenraming 2017-2021, dus zonder incidentele baten en lasten, zijn:

2017	€ 644.000 negatief
2018	€ 386.000 negatief
2019	€ 227.000 negatief
2020	€ 13.000 positief

De saldi van de structurele baten en lasten worden bepaald op basis van het overzicht incidentele baten en lasten. Er is sprake van structureel begrotingsevenwicht als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten. In de oorspronkelijke begroting was er sprake van een positief saldo van structurele baten en lasten. Uit nadere analyse van het overzicht van incidentele baten en lasten, blijkt dat er na verwerking van de 1e wijziging Programmabegroting 2017 geen sprake meer is van een structureel begrotingsevenwicht in de jaren 2017 tot en met 2019. De provincie adviseert daarom de ontwikkeling van het structurele begrotingssaldo nauwlettend te monitoren en gaat ervan uit dat in de volgende begroting ten minste de jaarschijven 2020 en 2021 van de meerjarenraming structureel in evenwicht zijn.

Uitkomsten jaarrekening

De jaarrekeningen van de afgelopen jaren vertonen het volgende beeld:

Jaar	Resultaat voor bestemming	Verrekening met reserves	Resultaat na bestemming	Mutatie algemene reserve
2012	7.656.349	4.221.822	11.878.172	11.794.946
2013	-3.677.624	47.264	-3.630.359	-798.821
2014	12.887.784	-8.349.655	4.538.129	4.538.129
2015	-7.039.035	4.740.178	-2.298.857	-1.373.932
2016	460.998	-2.245.571	-1.784.573	-554.666

Grondexploitatie

De financiële positie van de grondexploitatie is in de begroting 2018-2021 als volgt vermeld:

Reserve

Voor de grondexploitatie is een algemene reserve grondexploitatie ingesteld. Deze reserve dient om risico's in de diverse grondexploitaties op te kunnen vangen en om te kunnen verevenen tussen winstgevende en verliesgevende locaties. Indien blijkt dat, rekening houdend met bovenstaande, de algemene reserve grondexploitatie een structureel overschot vertoont, kan dit overschot zo nodig ingezet worden ten behoeve van de algemene middelen.

Het saldo van de algemene reserve grondexploitatie per 31-12-2016 bedraagt € 1,4 miljoen en neemt toe tot € 2,8 miljoen eind 2021. De toename wordt per saldo veroorzaakt door de positieve exploitatiesaldi van de bedrijventerreinen Seggelant I en II die aan de reserve worden toegevoegd en de vermindering van het negatieve exploitatiesaldo van de Reede / Zuurland in 2017.

Voorzieningen en tussentijds winst nemen

Voorziening voorlopig resultaat

In de voorziening voorlopig resultaat werden tot en met 2015 tussentijdse verkoopresultaten verantwoord die, gelet op de nog te realiseren baten en lasten, nog niet als gerealiseerde winst in de reserve grondexploitatie opgenomen werden.

In het BBV zijn de regels omtrent het tussentijds winst nemen aangescherpt. In 2015 lag de nadruk op het voorzichtigheidsbeginsel en de nog te realiseren hoeveelheid verkopen, maar in de Notitie Grondexploitaties van maart 2016 is het volgende opgenomen:

“Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen.”

Dit heeft tot gevolg gehad dat in 2016 de volgende tussentijdse winsten zijn genomen:

- Seggelant I
In dit complex is eind 2016 98% van de kosten en 84% van de opbrengsten gerealiseerd. Dit resulteert in een winstneming van € 1.1 miljoen. Hiervan was al € 0,6 miljoen opgenomen in de voorziening voorlopig resultaat.
- Burg. H. van Sleenstraat
In dit complex is eind 2016 64% van de kosten en 77% van de opbrengsten gerealiseerd. Dit resulteert in een winstneming van € 94 duizend.

De voorziening voorlopig resultaat is als gevolg van bovenstaande wijziging van winst nemen komen te vervallen.

Voorziening verliezen grondexploitatie (BIE)

De voorziening verliezen grondexploitatie (BIE) is ingesteld voor het afdekken van verwachte verliezen met betrekking tot bouwgronden in exploitatie. Deze verliesvoorziening is gewaardeerd tegen contante waarde; de discontovoet bedraagt 2%. De omvang per ultimo 2016 bedraagt € 6,7 miljoen en neemt door het toerekenen van 2% rente toe tot € 7,4 miljoen eind 2021.

Voorziening verliezen grondexploitatie (MvA)

De voorziening verliezen grondexploitatie (MvA) is ingesteld voor de verwachte verliezen op de oude 'niet in exploitatie genomen gronden', nu gerubriceerd als materiële vaste activa (MvA). De hoogte betreft het verschil tussen de boekwaarde (aanschafwaarde vermeerderd met kosten) en de marktwaarde rekening houdend met de toekomstige bestemming. De omvang per ultimo 2016 bedraagt € 7,3 miljoen en neemt af tot nihil eind 2019.

De afname van de voorziening in 2019 wordt veroorzaakt doordat de oude NIEGG-complexen uiterlijk ultimo 2019 getoetst moeten worden aan de marktwaarde rekening houdend met de bestemming op het moment van toetsing. Gelet op het verschil tussen toekomstige bestemming en huidige bestemming is het de verwachting dat minimaal de gehele voorziening ingezet moet worden.

Verloop reserve en voorzieningen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Totaal	Algemene reserve grondexploitatie	Voorziening verliezen MvA	Voorziening verliezen BIE
Boekwaarde per 1 januari 2018	14.717	2.241	5.614	6.862
Toevoegingen	355	218	0	137

Omschrijving	Totaal	Algemene reserve grondexploitatie	Voorziening verliezen MvA	Voorziening verliezen BIE
Onttrekkingen	0	0	0	0
Boekw.31-12-2018	15.072	2.459	5.614	7.000
Toevoegingen	432	292	0	140
Onttrekkingen	-5.614	0	-5.614	0
Boekw.31-12-2019	9.890	2.751	0	7.140
Toevoegingen	143	0	0	143
Onttrekkingen	0	0	0	0
Boekw.31-12-2020	10.033	2.751	0	7.282
Toevoegingen	146	0	0	146
Onttrekkingen	0	0	0	0
Boekw.31-12-2021	10.179	2.751	0	7.428

Exploitaties/Resultaatverwachting.

Verloop van de activa (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Totaal	Bouwgrond in exploitatie	Materiële vaste activa	Bedrijventerreinen-
Boekw.01-01-2018	29.475	13.796	11.843	3.836
Toevoegingen	927	595	0	332
Onttrekkingen	-5.524	-1.156	0	-4.368
Boekw.31-12-2018	24.878	13.235	11.843	-200
Toevoegingen	763	576	0	187
Onttrekkingen	-6.264	-664	-5.614	14
Boekw.31-12-2019	19.376	13.148	6.229	0
Toevoegingen	252	252	0	0
Onttrekkingen	-3.012	-3.012	0	0
Boekw.31-12-2020	16.616	10.388	6.229	0
Toevoegingen	258	258	0	0
Onttrekkingen	-1.078	-1.078	0	0
Boekw.31-12-2021	15.796	9.568	6.229	0

Brielle, 2 januari 2018.

Burgemeester en wethouders van Brielle,
de secretaris, loco de burgemeester,

A.J.T. Korthout

G.G.J. Rensen

Bijlagen

Bijlage 1:

Notitie over de mogelijkheden tot inzet van de reserves

In de vergadering van de commissie bestuurlijke zaken en middelen van 22 juni 2016 is de nota reserves en voorzieningen 2016 aan de orde geweest.

De commissie heeft unaniem positief geadviseerd over de vaststelling van de nota door uw raad. Op basis hiervan heeft u de nota in uw vergadering van 5 juli 2016 vastgesteld. Door de leden van de commissie zijn n.a.v. de nota echter wel een aantal vragen gesteld over de mogelijkheden en onmogelijkheden van aanwending van reserves en voorzieningen. Alsmede over nut en noodzaak van het aantal reserves en voorzieningen en de benodigde omvang hiervan.

Overeenkomstig de toezegging van wethouder Verbeek in de genoemde vergadering treft u hierbij een notitie waarin op deze vragen wordt ingegaan.

Algemeen

Reserves vormen het eigen vermogen van de gemeente. De algemene risico reserve daarbinnen vormt samen met de verplichte post onvoorzien het weerstandsvermogen van de gemeente. De gemeenteraad heeft de bevoegdheid om reserves in te stellen en op te heffen binnen de grenzen van de regelgeving, zoals opgenomen in het BBV. Op grond van het BBV besluit de gemeenteraad ook over de stortingen en/of onttrekkingen aan de reserves. De geraamde onttrekkingen en stortingen worden opgenomen in de begroting van enig jaar en worden met het vaststellen van de begroting door de gemeenteraad bekrachtigd.

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is in artikel 43 bepaald dat:

1. *In de balans worden de reserves onderscheiden naar:*
  - a. *de algemene reserve;*
  - b. *de bestemmingsreserves.*
2. *Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven*

In hoeverre binnen deze 2 categorieën een nadere onderverdeling wordt gemaakt, is de vrijheid van de gemeente(raad).

Het jaarlijkse jaarrekeningresultaat wordt verrekend met de algemene reserve. Zoals hiervoor al aangegeven vormt de algemene risico reserve samen met de post onvoorzien het weerstandsvermogen van de gemeente. Op deze reserves (en de post onvoorzien) liggen geen claims en ze worden uitsluitend aangesproken in het geval dat de begroting en eventuele bestemmingsreserves geen oplossing bieden voor een financiële tegenvaller. De omvang van het weerstandsvermogen dient voldoende te zijn om de gekwantificeerde risico's die de gemeente loopt (m.u.v. de gekwantificeerde risico's waarvoor een voorziening is gevormd) af te dekken, maar bij voorkeur is het weerstandsvermogen groter dan dat.

Gemeenschappelijk financieel toezichtkader (2014)

De dertien toezichthouders maken gezamenlijk afspraken over de wijze waarop zij het toezicht invullen. Daarbij zijn de bestaande kaders binnen wet en regelgeving (zoals o.m. vastgelegd in de Provinciewet, de Gemeentewet en het Besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies {BBV}) leidend. In dit toezichtkader zijn de gezamenlijke afspraken vastgelegd. De toezichthouders kunnen daarnaast (jaarlijks) aanvullende onderzoeksthema's en of speerpunten vaststellen. Deze afspraken geven de ruimte aan waarbinnen financieel toezicht zich beweegt. De afspraken worden gemaakt om vooral de transparantie naar de gemeenten en provincies te bevorderen.

Het is namelijk van belang dat helder is wat van elkaar verwacht wordt en wat een toezichthouder wel en niet doet.

Over de aanwending van het eigen vermogen (i.c. surplus binnen algemene reserve) staat in het toezichtkader het volgende

“Sommige gemeenten hebben de relatieve luxe van een goede vermogenspositie met een daarbij gunstig risicoprofiel. Voor deze gemeenten is het mogelijk om middelen uit de algemene reserve in te zetten ter verlichting van de exploitatie. Een correctie door de toezichthouder op het structurele begrotingsaldo kan bij juiste toepassing achterwege blijven. Welke criteria gelden hierbij? Inzet van de algemene reserve geldt alleen voor het deel dat geen deel uitmaakt van de benodigde weerstandscapaciteit die noodzakelijk is voor het afdekken van de geïnventariseerde risico's. De gemeente moet zelf aantonen welk deel van de algemene reserve niet nodig is om risico's af te dekken. Om te bepalen om welk deel het gaat, is een systeem van risicomanagement dat ook geïmplementeerd is in de organisatie een belangrijk hulpmiddel, zo niet een vereiste. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is bij uitstek de aangewezen plek om de verkregen informatie in op te nemen. De toezichthouder toetst dit. Er geldt geen standaardnorm; er is sprake van maatwerk. Een gemeente die de risico's niet actueel en gekwantificeerd heeft, kan dus niet (onderbouwd) aantonen hoe groot het vrij besteedbare bedrag van de algemene reserve is. Deze gemeente kan dus geen middelen uit de algemene reserve inzetten ter verlichting van de exploitatie.

Inzet van de algemene reserve voor een periode van maximaal 4 jaar (= termijn begroting + meerjarenraming) - er mag geen sprake zijn van een opschuivend perspectief.

Bij de inzet van de algemene reserve als hier bedoeld, mag geen sprake zijn van een opschuivend structureel sluitend beeld in de laatste jaarschijf van de meerjarenraming. Met andere woorden er mag geen sprake zijn van opschuivende inzet van de algemene reserve. In de volgende begroting mag dus niet een nieuwe inzet van een deel van de algemene reserve gedurende de periode van het begrotingsjaar en de meerjarenraming ter verlichting van de exploitatie geraamd worden. Zou dit wel gebeuren dan wordt feitelijk de oorspronkelijk toegestane maximale periode van 4 jaar overschreden. De gemeente zal moeten onderbouwen dat na deze periode sprake zal zijn van een situatie dat geen noodzaak meer bestaat om middelen aan de algemene reserve te onttrekken om de begroting sluitend te maken; het alleen opnemen van een bezuinigingstaakstelling maakt dit niet aannemelijk. Bovenstaande inzet van de algemene reserve ter verlichting van de exploitatie kan zonder voorafgaande toestemming van de toezichthouder geraamd worden in de (meerjaren)ramingen. Een afzonderlijk raadsbesluit hiertoe - naast het vaststellen van de begroting waarin dit is opgenomen - is voor de transparantie echter wel gewenst.

Inzet van de algemene reserve voor een periode langer dan 4 jaar.

In bijzondere gevallen mag inzet van de algemene reserve langer duren dan 4 jaar. - Afzonderlijk raadsbesluit. Tot een inzet van de algemene reserve ter verlichting van de exploitatie voor een periode langer dan die van het begrotingsjaar en de meerjarenraming moet afzonderlijk besloten worden door de raad. Dit geschiedt voorafgaand aan het 1e jaar van inzet van de algemene reserve. Dit besluit mag onderdeel uitmaken van het vaststellingsbesluit van de begroting. Bij het besluit wordt tenminste aangegeven: de reden van de inzet van de algemene reserve; voor hoeveel jaar de algemene reserve ingezet wordt; voor welk totaalbedrag de algemene reserve ingezet wordt. Het totaalbedrag moet bij aanvang van de inzet vrij besteedbaar aanwezig zijn in de algemene reserve. - Afbouw van de ingezette middelen, zodanig dat aan het einde van de periode zoals vastgelegd structurele middelen zijn gevonden om de wegvallende inzet te compenseren (wet van de communicerende vaten). Hiermee wordt bedoeld, dat er aan het eind van de periode andere structurele dekkingsmiddelen voorzien moeten zijn ter compensatie van de wegvallende inzet van de algemene reserve. Deze andere dekkingsmiddelen worden zoveel mogelijk al aangegeven bij het afzonderlijke raadsbesluit. De wegvallende inzet van de algemene reserve moet binnen de

vastgelegde periode wel inzichtelijk gemaakt en toegelicht worden in de meerjarenraming (uiterlijk 4 jaar voor het beëindigen van de inzet). Uitgangspunt is een geleidelijke afbouw van de inzet van de reservemiddelen gedurende de aangegeven periode. Aan het einde van de periode moeten namelijk compenserende structurele dekkingsmiddelen voorhanden zijn. Maatwerkafspraken zullen hierin veelal leidend zijn.

Situatie Brielle

Samenvatting reserves per 1 januari 2017 (conform concept-begroting 2017-2020)

Omschrijving	Geraamd saldo per 1 januari 2017	Laatste jaar beschikking	opmerkingen
Algemene reserves			
Algemene reserve	37.791.015	onbepaald	
Algemene risico reserve	5.200.000	onbepaald	
Algemene reserve grondexploitatie	732.068	onbepaald	
subtotaal	43.723.083		
Bestemmingsreserves			
<i>Reserves ter dekking van kapitaal-lasten²</i>			
Sportpark Geuzenpark	13.109.075	laatste jaar afschrijving	
Mfa Vierpolders	4.916.552	laatste jaar afschrijving	
Kap.lasten ivs maatsch. nut t/m 2005	1.841.858	laatste jaar afschrijving	
Kap.lasten ivs economisch nut t/m 2005	11.626.818	laatste jaar afschrijving	
Kap.lasten ivs maatsch. nut vanaf 2006	2.664.816	laatste jaar afschrijving	
Kap.lasten toekomstige .inv.maatsch. nut	2.781.201	laatste jaar afschrijving	
Huisvesting onderwijs	22.290.507	laatste jaar afschrijving	
subtotaal	59.230.827		
<i>Reserves onderhoud</i>			
Onderhoud wegen	4.018.173	2025	
Toekomstig onderhoud plas van Heenvliet	207.868	afhankelijk van moment van overdracht aan gemeente	
Groot onderhoud/renovatie sport-complexen	1.306.613	2032	
Renovatie/onderhoud openbaar groen	1.595.669	2025	
subtotaal	7.128.323		

² Het kan zijn dat er is sprake van een investering waarvoor incidenteel dekking beschikbaar is, maar het BBV schrijft voor dat de lasten van de investering structureel - via activering van de investering – in de begroting moeten worden opgenomen. Dit zijn de zogeheten investeringen met economisch nut. Voor de zgn. investeringen met maatschappelijk nut hadden de gemeenten tot 2017 de keuze om deze al dan niet te activeren. Na de wijziging van het BBV is activeren van deze investeringen (vanaf een door de gemeente vast te stellen ondergrens) ook verplicht.

De jaarlijkse afschrijvingslasten vermeerderd met de berekende rente van de desbetreffende investering worden dan "gematched" met een onttrekking aan de dekkingsreserve. Deze reserves kennen veelal een langere looptijd, aangezien ook de kapitaallasten van de investering een lange looptijd kennen. Het moment dat de investering volledig is afgeschreven is tevens het moment dat de reserve - voor dat onderdeel - op 0 uitkomt.

Omschrijving	Geraamd saldo per 1 januari 2017	Laatste jaar beschikking	opmerkingen
<i>Egalisatie reserves</i>			
Baggeren	117.053	onbepaald	
Egalisatie rioolrecht	1.070.456	onbepaald	
Reserve afvalstoffenheffing	2.276.410	onbepaald	
Egalisatiereserve bouwleges	397.047	onbepaald	
Egalisatiereserve sociale zorg	957.248	2017	
subtotaal	4.818.214		
<i>Overige bestemmingsreserves</i>			
Beleg 10	7.994.961	2024	
Fonds sportstimulering	85.053	wordt niet meer gevoed	
Aankoop kunstwerken	0		
Expl. reserve museum	657.081		
Waardeoverdracht politieke ambtsdragers	391.230	onbepaald	
ICT	869.584	2024	
Brielse Zoom Noord	533.695	Subsidie Stadsregio met uitgaveverplichting	
subtotaal	10.531.604		
Totaal	125.432.051		

Toelichting:

Reserves ter dekking van kapitaallasten

In het verleden is voor een groot aantal investeringen besloten om ten laste van de algemene reserve een bestemmingsreserve te vormen ter dekking van de kapitaallasten. Hierdoor vindt er per saldo geen belasting van de jaarlijkse exploitatie plaats.

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat van bijna € 126 miljoen aan reserves per 1 januari 2017 ca. 47% bestaat uit dergelijke reserves. In 2017 wordt een bedrag van afgerond € 5,7 miljoen aan kapitaallasten gedekt uit deze reserves. Het wijzigen van de bestemming van deze reserves of het opheffen hiervan heeft dus direct budgettaire consequenties omdat kapitaallasten dan ten laste komen van de "normale" exploitatie.

De grootste reserve in dit kader is de reserve onderwijshuisvesting. Het doel van deze reserve is om de exploitatielasten tot het einde van de afschrijvingstermijn van de onderscheidende schoolgebouwen te dekken. In de programmabegroting is bij de paragraaf "Uiteenzetting financiële positie" aangegeven welke dotaties er hebben plaatsgevonden en nog jaarlijks structureel plaatsvinden aan deze reserve. Hieruit blijkt dat de reserve op dit moment nog niet op het peil is waarbij alle lasten tot het einde van de afschrijvingstermijnen kunnen worden gedekt. Met name de opbrengsten van de vrijgekomen schoollocaties (via de grondexploitatie) vormen hierin de onzekere factor. Voor 2017 is een onttrekking aan deze reserve voorzien van € 3,7 miljoen. De investeringen waarvan de rente en afschrijving moeten worden gedekt heeft per 1 januari 2017 een boekwaarde van ruim € 46 miljoen (hiervan heeft meer dan helft betrekking op het Maerlant College).

Reserves onderhoud

Deze reserves zijn ingesteld om toekomstige onderhoudsuitgaven (gedeeltelijk) te dekken. De onderhoudskosten worden geraamd op de lopende begroting en onder de baten wordt een onttrekking aan de reserve geraamd die de geraamde kosten (gedeeltelijk) dekt. De reserves onderhoud groen en wegen zijn op termijn niet toereikend om de kosten te dekken. Rond 2025 zal op andere dekking moeten worden gevonden voor het bedrag momenteel jaarlijks aan deze reserves wordt

onttrokken. Voor de reserve groot onderhoud/renovatie sportcomplexen geldt dat deze t/m 2032 dekking biedt voor investeringen van alle basisbuitensportverenigingen. Opheffen van deze reserves betekent een zwaardere belasting van de reguliere exploitatie.

Egalisatie reserves

Deze reserves hebben tot het egaliseren van tarieven teneinde grote jaarlijkse schommelingen te voorkomen hetzij het egaliseren van lasten of baten die in de tijd sterk fluctueren.

Opheffen van dergelijke reserves zal dus leiden tot fluctueren tarieven c.q. jaarlijkse (grote) afwijkingen in de begroting als gevolg van de schommelingen in de baten en lasten in de opeenvolgende jaren.

Overige bestemmingsreserves

Bij de overige reserve is met name de reserve beleg10 van belang. Naar de huidige inzichten kan tot ongeveer 2023 jaarlijks een bedrag van € 1.250.000 worden onttrokken tot het sluitend maken van de begroting. Dit betekent dat bij ongewijzigde omstandigheden de gemeente bij het opstellen van de begroting 2021-2024 geconfronteerd wordt met een niet sluitende begroting in het laatste jaar van de meerjarenraming.

Algemene reserves

Een algemene reserve is in beginsel een reserve zonder specifiek benoemd bestedingsdoel en bedoeld als buffer om onverwachte tegenvallers en fluctuaties in de exploitatie te kunnen opvangen. Uit de paragraaf weerstandvermogen blijkt dat de algemene reserves toereikend zijn om de daar geïntariseerde incidentele risico's en tegenvallers te dekken. Structurele problemen zullen uiteindelijk moeten worden opgelost door het vinden van structurele dekking binnen de lopende begroting. Hierbij kan de vorming van een bestemmingsreserve die bijv. kapitaallasten van een investering dekt ook als structureel worden aangemerkt.

Door het vormen van bestemmingsreserves ten laste van de algemene reserve zal deze uiteraard verder dalen. Er bestaat geen norm die bepaald wat het minimumniveau van deze reserve moet zijn. Zoals hiervoor aangegeven zal de toezichthouder bij het toetsen van een begroting o.a. kijken naar het de verhouding weerstandvermogen en risico's. Bij gelijkblijvende risico's is de ingestelde algemene risicoreserve van € 5,2 miljoen toereikend voor het opvangen van de thans bekende incidentele risico's of tegenvallers. Structurele risico's en tegenvallers die nu nog al dan niet gedeeltelijk uit de algemene reserve kunnen worden opgevangen zullen bij een minimalisering van de omvang van de algemene reserve voor problemen kunnen zorgen.

Rekening houdend met de voorgestelde aanvullende beschikkingen in 2017 zal het verloop van de algemene reserve de komende jaren naar verwachting als volgt zijn:

Algemene reserve

Stand per 1 januari 2017 (conform begroting 2017-2020)	37.791.015
<i>Mutaties 2017:</i>	
Vorming reserve dekking gevolgen wijziging BBV m.b.t. grondexploitatie	-2.750.000
Vorming reserve dekking kapitaallasten cultuurhuis	-1.237.500
Storting in de reserve onderhoud openbaar groen ter dekking hogere kosten	-1.853.000
Dekking tekort begroting 2017-2020	-966.750
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000
Project- en frictiekosten AFO	-143.000
saldo 1-1-2018	28.540.765
<i>Mutaties 2018</i>	
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000
Project- en frictiekosten AFO	-355.000

saldo 1-1-2019	25.885.765
<u>Mutaties 2019</u>	
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000
saldo 1-1-2020	23.585.765
<u>Mutaties 2020</u>	
Storting in de reserve onderwijshuisvesting	-2.300.000
saldo 1-1-2021	21.285.765

Bijlage 2: Kostendekkendheid tarieven

Recapitulatie Kostendekkendheidsonderzoek tarieventabel gemeente Brielle 2011

Hoofdstuk		Kosten	Opbrengsten	Percentage
	Titel I	€ 349.123,82	€ 216.254,51	62%
1	Algemeen	€ -	€ 280,95	0%
2	Kaarten, tekeningen	€ 962,50	€ 472,50	49%
3	Verordeningen	€ -	€ -	0%
4	Legalisatie/waarmerking	€ 1.047,20	€ 1.045,50	100%
5	Ontheffing Sluittingsuur	€ 15.072,99	€ 834,45	6%
6	Wet op de Kansspelen	€ 8.698,84	€ 2.605,10	30%
7	Ontheffing op grond van de Winkeltijdenwet	€ 749,90	€ 40,00	5%
8	Huisvestingsverordening	€ 924,00	€ 270,00	29%
9	Verkeer en vervoer	€ 22.390,00	€ 3.152,00	14%
10	Visvergunningen	€ 2.887,50	€ 1.320,00	46%
11	Rijbewijzen	€ 55.958,47	€ 55.384,40	99%
12	Europees medisch paspoort	€ 19,25	€ 8,10	42%
13	Algemene vergunningen, diverse beschikkingen, ontheffingen	€ 41.394,48	€ 2.208,00	5%
14	Burgerlijke Stand, Bevolking	€ 57.843,22	€ 30.670,55	53%
15	Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens	€ 13.829,33	€ 4.703,20	34%
16	Reisdocumenten	€ 98.483,00	€ 94.198,76	96%
17	Bewijzen van Nederlanderschap (NVT)	€ -	€ -	0%
18	Verklaringen omtrent personen	€ 11.555,13	€ 5.017,00	43%
19	Verzoeken tot naturalisatie	€ 2.310,00	€ 1.244,00	54%
20	Begroting, jaarrekening	€ -	€ -	0%
21	Meldingsplichtige werkzaamheden op grond van de Telecommunicatiewet.	€ 14.998,00	€ 12.800,00	85%
	Titel II	€ 489.368,57	€ 341.298,73	70%
1	Begripsomschrijvingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2	beoordeling conceptaanvraag	€ 422,42	€ 300,00	71%
3	Omgevingsvergunning	€ 437.722,95	€ 340.929,13	78%
4	Teruggaaf	€ 51.223,20	€ -	n.v.t.
5	Intrekking omgevingsvergunning	€ -	€ -	0%
6	Wijziging omgevingsvergunning	€ -	€ -	0%
7	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -	€ -	0%
8	Slopmelding	€ 281,61	€ 69,60	25%
9	Publicatiekosten	€ -	€ -	0%
10	In deze titel niet benoemde beschikking	€ -	€ -	0%
	Titel III	€ 124.408,41	€ 11.188,35	9%
1	Drank- en Horecawet	€ 50.243,30	€ 4.144,45	8%
2	Exploitaties eksinrichtingen.	€ -	€ -	0%
3	Exploitatiehorecabedrijf	€ 7.873,95	€ 6.042,00	77%
4	Huisvestingswet	€ 149,98	€ 50,55	34%
5	Vergunningen voor evenementen	€ 66.141,18	€ 951,35	1%